

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a méltányos adathozzáférésre és adatfelhasználásra vonatkozó harmonizált szabályokról (adatmegosztási jogszabály)

(COM(2022) 68 final– 2022/0047 (COD))

(2022/C 365/04)

Előadó: **Marinel Dănuț MURESAN**

Társelőadó: **Maurizio MENSI**

Felkérés:	Európai Parlament, 2022.3.23. Tanács, 2022.3.29.
Jogalap	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke
Illetékes szekció:	„Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2022.6.1.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2022.6.15.
Plenáris ülészak száma:	570.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	184/0/2

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) üdvözli az adatmegosztási jogszabályt, és hangsúlyozza, hogy azt az internethez vagy adatokhoz való hozzáférés terén nehézségekkel küzdő személyekkel szembeni megkülönböztetés nélkül kell végrehajtani.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyes adatok, a digitális személyazonosság és a magánélet védelmét az adatkormányzás alapvető elemének kell tekinteni, amely közvetlenül kapcsolódik az emberi méltóság és az alapjogok tiszteletben tartásához. Ezért a zöld megállapodás mutatóival és a fenntartható fejlődési célokkal való egyértelmű szinergia biztosításához az ellátási láncok különböző tevékenységeinek nyomon követhetőségére, interoperabilitására és multimodalitására van szükség.

1.3. Az EGSZB fontosnak tartja a biztonsági és etikai normák tiszteletben tartásának, az adatfunkcionalitás többszörös és elégséges feltételeinek, a kiberbiztonsági eljárásoknak és az adatok megfelelő, az EU területén történő tárolásának a garantálását, abból kiindulva, hogy a stratégiai autonómia és a technológiai függetlenség célkitűzéseivel összhangban az egyéneknek ellenőrzést kell gyakorolniuk az általuk előállított adatok felett. Mivel e hatalmas adatmennyiség kezelése jelentős mennyiségű energiafogyasztással jár, javasoljuk, hogy a jogszabályban szerepeljen annak előírása, hogy az adattárolásért felelős szervezetek főként megújuló forrásokból előállított energiát használjanak fel.

1.4. Az EGSZB lényegesnek és fontosnak tartja a tisztességes versenyt, valamint a költségek és a hozzáadott érték méltányos, valamennyi szereplőre kiterjedő elosztását az adatszolgáltatási láncon belül.

1.5. Az EGSZB rámutat arra, hogy a polgárok jogainak védelme az EU társadalmi rendszerének alapjához tartozik, és hogy a gazdasági versenyképességet a magánélet magas szintű védelme és a fokozott biztonság, a biztonsági és etikai normák tiszteletben tartása, az adatfunkcionalitás többszörös és elégséges feltételei, a kiberbiztonsági eljárások és az adatok megfelelő, az EU területén és tanúsított helyszínein történő tárolása révén kell garantálni.

1.6. Az EGSZB javasolja a javasolt rendelet hatályának kiterjesztését minden olyan fizikai termékre, amely teljesítményére, felhasználására vagy környezetére vonatkozóan adatokat szerez, generál vagy gyűjt, és amely ezeket az adatokat egy nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatáson keresztül képes közzé tenni.

1.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a felhasználók és az adatátvevők számára akadálytalan hozzáférést kell biztosítani az összekapcsolt termékek működése, javítása és szervizelése, valamint a kapcsolódó szolgáltatások szempontjából elengedhetetlen adatokhoz. Ez magában foglalná az összes nyers adatot és metaadatot, de más releváns feldolgozott, finomított vagy összesített adatokat is.

2. Háttér

2.1. Az Európai Bizottság adatmegosztási jogszabály bevezetését javasolja, amelynek célja, hogy biztosítsa az adatokból származó érték méltányos elosztását, valamint az adatok jobb és hatékonyabb felhasználását és az azokhoz való jobb hozzáférést. Az adatokhoz való hozzáférés és azok felhasználásának szabályozása alapvető előfeltétel ahhoz, hogy élni tudjunk a digitális korunk nyújtotta lehetőségekkel. A javaslat továbbá felvázolja a vonatkozó jogok alkalmazásának módját, javítja a fogyasztók és a vállalkozások adatfelhasználáshoz való hozzáférést, és szükség esetén biztosítja az adatokhoz való hozzáférést a közintézmények számára. Célja, hogy felszabadítsa az összekapcsolt termékek által előállított adatok értékét Európában azáltal, hogy megszünteti az adatokhoz való hozzáférés akadályait mind a magán-, mind a közszektorbeli szervek számára, miközben megőrzi az adatgenerálás terén végrehajtott beruházásra irányuló ösztönzőket azáltal, hogy biztosítja az adatok feletti kiegyensúlyozott ellenőrzést az azokat előállítók számára.

2.2. A javaslat az Európai Bizottság adatstratégiájának utolsó horizontális építőköve, amely integrálja az EU digitális politikai vívmányait, beleértve az általános adatvédelmi rendeletet, a közadatokról szóló irányelvet, az adatok szabad áramlásáról szóló rendeletet, valamint a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabállyal, az elektronikus hírközlési adatvédelmi rendelettel és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal kapcsolatos, folyamatban lévő tárgyalásokat. Végül pedig az olyan helyzetek kezelésével, amelyekben az adatokat kizárólag néhány szereplő használja fel, célja az érték igazságosabb elosztása. Az EGSZB azt ajánlja, hogy világosabban határozzuk meg a felhasználókat és az adatkategóriákat, valamint biztosítsuk a felhasználók jogait.

2.3. A javaslat célja a digitális környezetben a méltányosság biztosítása azáltal, hogy lehetővé teszi a fogyasztók és a vállalkozások számára adataik jobb ellenőrzését, tisztázza, ki és milyen feltételekkel férhet hozzá azokhoz, ösztönzi a versenyképes adatpiacot „az ipari adatok tárházának rendelkezésre bocsátásával”, lehetőségeket biztosít az adatközpontú innováció számára, és az adatokat mindenki számára hozzáférhetőbbé teszi.

2.4. A javaslat célkitűzései közé tartozik a felhőalapú és a peremszolgáltatások közötti egyértelmű és hatékony szinergia elősegítése, a felhőalapú szolgáltatók értesítés nélküli jogellenes adattovábbítása elleni védelem, valamint az újrafelhasználható adatokra vonatkozó, ágazatok közötti interoperabilitási szabványok kidolgozása. Egy másik fő cél az adatbázis adatokból és adatfeldolgozásból eredő hozzáadott értékének növelése, valamint a különböző szereplők ösztönzése arra, hogy hozzájáruljanak az adatgazdaság fejlődésének támogatásához.

2.5. A javaslat széles körű hatással lesz a polgárokra, a vállalkozásokra és a hatóságokra egyaránt, az EU-n belül és azon kívül is, és alapjaiban alakíthatja át az adatokra vonatkozó európai szabályozási keretet. Célja, hogy növelje az átláthatóságot és a jogbiztonságot az egyes termékek vagy szolgáltatások használata során keletkező adatok megosztása terén, valamint hogy az adatmegosztási szerződések méltányosságának biztosítása érdekében működőképessé tegye a szabályokat. Kiszámítható és megfelelő keretet hoz létre a vállalkozások és a fogyasztók, valamint a vállalkozások közötti adatmegosztás számára, és meghatározza az adatok hozzáférhetővé tételével kapcsolatos jogi kötelezettségeket az adattulajdonosok számára. Szabályozza az adatokhoz való hozzáféréssel és azok piaci szereplők közötti felhasználásával kapcsolatos tisztességtelen szerződési feltételeket.

2.6. Az adatmegosztási jogszabály nemzetközi összefüggésben következetesen közelíti meg a nem személyes adatok védelmével kapcsolatos biztosítékokat, valamint az interoperabilitást, miközben csökkenti az adatfelhasználás és -újrafelhasználás különböző akadályait.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB üdvözli és támogatja az adatmegosztási jogszabályt, mivel egyértelművé teszi, hogy ki teremthet értéket az ilyen adatokból és milyen feltételek mellett, biztosítja az adatérték tisztességes elosztását az adatgazdaság szereplői között és szerződéseikben, miközben tiszteltben tartja az adattermékekbe és -szolgáltatásokba befektető vállalkozások és magánszemélyek jogos érdekeit. Végül pedig az új szabályok beleszólást engednek a fogyasztók és a vállalkozások számára abba, hogy mit lehet tenni az összekapcsolt termékek által generált adatokkal. Az elmúlt években az adatközpontú technológiák egyre gyorsabb fejlődést mutattak. Ezeket számos gazdasági ágazatban alkalmazzák az adatokhoz való adaptált és megfelelő hozzáférés biztosításával és megszervezésével. Az adatbázis teremtette hozzáadott érték mellett az adatmegosztási jogszabály fontos az olyan innovatív és etikus gazdasági növekedés biztosításához, amely mindenki számára lehetőségeket kínálhat.

3.2. Jelenleg sok kkv nem fér hozzá azokhoz az adatokhoz, amelyek előállításához hozzájárult a tulajdonában lévő, bérelt vagy lízingelt, a dolgok internetéhez (IoT) tartozó eszközök vagy kapcsolódó szolgáltatások használata során. Ezenkívül az innovatív kkv-k és induló vállalkozások nem teremtenek hozzáadott értéket új termékek és kiegészítő szolgáltatások formájában a dolgok internetéhez tartozó eszközök felhasználói számára, mivel nem férnek hozzá az ilyen eszközök által előállított adatokhoz. Ez aláássa a digitális gazdaság teljesítményét.

3.3. A jogalkotási javaslat célja, hogy „maximalizálja az adatok értékét a gazdaságban annak biztosítása révén, hogy az érdekelt felek szélesebb köre szerezzék meg az adatok feletti ellenőrzést, és hogy több adat álljon rendelkezésre innovatív felhasználásra”. Ennek kapcsán különböző innovatív eszközöket vesz fontolóra az adatfeldolgozási szolgáltatások európai szintű áthelyezésére, és mélyrehatóan átalakítja a meglévő erőviszonyokat, amelyek a kisebb európai szereplők rovására a nagy adatszolgáltatóknak kedveznek. A javaslat célja, hogy megfordítsa a közelmúltbeli piaci trendeket, amelyek az „internetgazdaság” konszolidációjához vezettek, és különböző ágazatokban – például az egészségügyben és a gépjárműiparban – adatmonopóliumok létrejöttét idézték elő. Az adatoknak ez a folyamatos gyarapodása figyelmet igényel, és megköveteli annak szabályozását, hogy melyek minősülnek az adatfelhasználás terén tisztességtelen feltételnek.

3.4. A javaslat javítja azokat a feltételeket, amelyek mellett a vállalkozások és a fogyasztók igénybe vehetik az EU-ban a felhőalapú és a peremszolgáltatásokat, mivel ezek megkönnyítik az adatok és alkalmazások szolgáltatók közötti, költségmentes hordozását.

3.5. Az EGSZB úgy véli, hogy az adatgazdaság és az adatkormányzás megszilárdításához további erőfeszítésekre van szükség. Különösen nagy szükség van az adatuműveltség növelésére és támogatására az adatgazdaság megszilárdítása és fejlesztése érdekében, hogy a személyek és a vállalkozások tudatosak és motiváltak legyenek adataiknak a vonatkozó jogi szabályokkal összhangban való felkínálását és az azokhoz való, jogszabályoknak megfelelő hozzáférés biztosítását illetően. Ez a fenntartható adattársadalom alapja, amely az alapjogok, a munkavállalói jogok, a demokrácia szabályainak, valamint a nyitott és inkluzív jogoknak a tiszteletben tartásával működik.

3.6. Az EGSZB üdvözli a kkv-kra vonatkozó rendelkezést, amelyek a tisztességtelennek minősülő vagy vélelmezhetően tisztességtelen, egyoldalúan kikényszerített szerződési feltételek felsorolásának köszönhetően védelemben részesülnek a tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben. Azok a rendelkezések, amelyek nem felelnek meg a „méltányosság hiányát megállapító teszten”, nem kötelezőek a kkv-kra nézve. Ebben a tekintetben az Európai Bizottság nem kötelezően alkalmazandó szerződésmintákat fog kidolgozni és ajánlani, amelyek segítik a kkv-kat abban, hogy tisztességesebb és kiegyensúlyozottabb adatmegosztási szerződéseket kössenek a lényegesen erősebb tárgyalási pozícióval rendelkező vállalkozásokkal. Az EU-nak és a tagállamoknak nagyobb figyelmet kell fordítaniuk az európai vállalkozások, különösen a kkv-k és az induló vállalkozások azon képességének növelésére, hogy részt vegyenek az európai és globális adatgazdaságban, és hozzájáruljanak ahhoz. Ehhez több beruházásra van szükség az oktatásban és képzésben, a kutatásban és fejlesztésben, valamint a közös adatterek területén, amelyekre az adat alapú értékteremtés épül. Alapvető fontosságú annak biztosítása, hogy a kkv-k rendelkezzenek a méltányosság hiányát megállapító teszt alkalmazásához és a tisztességtelen szerződéses gyakorlatokkal szembeni védelemhez szükséges eszközökkel. Az Európai Bizottság által kidolgozott szerződésifeltétel-minták e tekintetben szükséges eszközök, amelyeket azonban ki kell egészíteni a nemzeti illetékes hatóságok egyéb támogatási formáival.

3.7. Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld megállapodás mutatóival és a fenntartható fejlődési célokkal való jobb szinergia érdekében a hozzáadottérték-folyamat, az adatfelhasználás és -újrafelhasználás terén hangsúlyozottabban ágazati megközelítésre van szükség. Támogatni és ösztönözni kell a digitális technológiák integrálásában lemaradt ágazatokat. A jogszabály átlátható és hatékony alkalmazása fontos lenne az ellátási láncok különböző tevékenységeinek nyomon követhetősége, interoperabilitása és multimodalitása szempontjából, például a közlekedési ágazatban. E tekintetben hasznos lenne egyedi iránymutatásokat elfogadni a rendelet tagállamok közötti egységes értelmezésének megkönnyítése érdekében.

3.8. Az EGSZB támogatja, hogy a közintézményeknek veszélyhelyzet esetén, ahol azt a jogszabályok engedik, joguk legyen hozzáférni az adatokhoz. Ezt azonban gondosan figyelemmel kell kísérni a visszaélések és annak elkerülése érdekében, hogy veszélybe sodorjuk a demokratikus értékeket és a jogállamiságot. Az ellenálló képesség növelése és a tisztességes verseny biztosítása az emberi jogok tiszteletben tartásával együtt olyan tényezők, amelyeket veszélyhelyzet esetén figyelembe kell venni. A közszférabeli szervezetek általában akkor férhetnek hozzá adatokhoz, ha az a közérdek védelme érdekében szükséges, arányos módon és úgy, az egyénre vagy a jogalanyokra ebből eredően minél kisebb teher háruljon. Hasznos lenne támogatni olyan független, megbízható szervek létrehozását, amelyeknek az volna a szerepük, hogy műszaki, szerződéses, működési és pénzügyi szempontból előmozdítsák az adatok önkéntes vagy kötelező megosztását a vállalkozások és a kormányok között. Ezek a szervezetek vitarendezési testületként is működhetnek.

3.9. Az EGSZB úgy véli, hogy az adatmegosztási jogszabályra vonatkozó javaslatnak figyelembe kell vennie a munkaerőpiacra gyakorolt hatást. Tekintetbe kell venni, hogy hiányoznak az új készségek és kompetenciák, különösen a mikro-, kis- és középvállalkozások munkavállalói esetében. A munkafeltételek javítása, a munkahelyek stabilitásának és a karrier kiszámíthatóságának biztosítása olyan elemek, amelyek a jövőben biztosíthatják az adatgazdaság konszolidációját, és amelyeket folyamatosan figyelembe kell venni.

3.10. Az EGSZB üdvözli a javaslat fő célját, amely az adatgazdasághoz és az adatpiachoz való megkülönböztetésmentes hozzáférés biztosítása, valamint a hozzáférés lehetőségének felkínálása valamennyi vállalkozás és személy számára, régiótól függetlenül. Ezért megfelelően figyelembe kell venni az EU-n belüli nagy sebességű széles sávú és nagy kapacitású hálózatok biztosítását, valamint az adatgyűjtést, -felhasználást és -újrafelhasználást szolgáló, több régióra kiterjedő internet-infrastuktúrák kiépítését.

3.11. Az EGSZB úgy véli, hogy a digitális kockázatok döntő mértékű növekedése és szélesedése, valamint a digitális technológiákat alkalmazó állami és magán-infrastruktúrák jelentős ösztönzőket jelentenek az arra vonatkozó ellenőrzés fokozására, hogy az adatmegosztási jogszabályt megfelelően hajtják-e végre, különösen az adatkezelés tekintetében.

3.12. Az EGSZB úgy véli, hogy a személyes adatok védelme, csakúgy mint a digitális személyazonosság és a magánélet védelme, az adatkormányzás alapvető eleme, és közvetlenül kapcsolódik az emberi méltóság és az alapjogok tiszteletben tartásához. Ennek megfelelően úgy véli, hogy fontos volna a személyes adatokhoz fűződő tulajdonjogokat elismerni és garantálni annak érdekében, hogy az európai polgárok beleszólhassanak adataik felhasználásába⁽¹⁾. Az online tevékenységeket csak akkor lehessen nyomon követni, ha a vonatkozó jogi szabályokkal összhangban az érintett tud arról, hogy hogyan használják fel az adatokat a továbbiakban, és ahhoz kifejezetten hozzájárul.

4. Részletes megjegyzések

4.1. Az EGSZB üdvözlöi azt a javaslatot, hogy a digitális gazdaság igényeivel összhangban szüntessék meg az adatok jól működő belső piaca előtt álló akadályokat, és harmonizált keret létrehozásával mozdítsák elő a tisztességes adatcserét. E tekintetben az EU stratégiai autonómiájára és technológiai függetlenségére vonatkozó célkitűzésekkel összhangban meg kell felelni az EU biztonsági és kiberbiztonsági szabályainak.

4.2. Az elszigetelt és nem megfelelő internet-hozzáféréssel rendelkező, hátrányos helyzetű régiókat szintén segíteni és támogatni kell gazdasági szempontból az adatgazdaságban rejlő lehetőségek kihasználásában.

4.3. Az EGSZB kiemeli, hogy a tagállamoknak az EU strukturális alapjai és a NextGenerationEU felhasználásával tovább kell fokozniuk a vállalkozások, különösen a kkv-k támogatására irányuló erőfeszítéseiket az adatinfrastruktúrák, a munkavállalói kompetenciák és a szakértelem létrehozása, megszilárdítása és használata terén. Javítani kell a kkv-k képzettség tevékenységeik digitalizálása érdekében. E tekintetben a tagállamok is nyújthatnak támogatást és adózási ösztönzőket.

4.4. Az adatgazdaságnak nemcsak jó minőségű munkalehetőségeket kell kínálnia különösen a fiatalok, a kiszolgáltatott csoportok, valamint a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő (NEET-) fiatalok számára, hanem a munkakörülményeket is javítania kell. Ez a folyamat európai szinten hozzájárul a digitális egyenlőtlenségek csökkentéséhez és az adatgazdaság versenyképességének növeléséhez.

4.5. Az EGSZB alapvetően fontosnak tartja az európai piacon a különböző szereplők közötti tisztességes verseny biztosítását és az adatokhoz való hozzáférést. Különösen lényeges és fontos a költségek és a hozzáadott érték méltányos, valamennyi szereplőre kiterjedő elosztása az adatszolgáltatási láncban belül. A különböző visszaélések kiküszöbölése érdekében a nagyvállalatokat, különösen a nagy piaci erőfölénnyel rendelkező felhőalapú szolgáltatásokat nyújtó vállalatokat ellenőrizni kell.

4.6. Az EGSZB úgy véli, hogy az illetékes hatóságok irányítási és működési kapacitásaiba való befektetés alapvető fontosságú az adatmegosztási jogszabály megfelelő végrehajtásához. Az illetékes hatóságok számára megfelelő összegű pénzügyi forrást kell elkülöníteni a humánerőforrások, a technikai erőforrások és a pénzügyi források megfelelő szintjének biztosítása érdekében.

4.7. Az EGSZB elismeri, hogy együttműködési modellre van szükség az adatgazdálkodás és adatcsere kialakításában, amelynek révén a mikro-, kis- és középvállalkozások, az önálló vállalkozók és a szabad foglalkozást folytatók előnyös elbánásban részesülhetnek⁽²⁾.

4.8. Az EGSZB rámutat arra, hogy az EU gazdasági versenyképességének biztosítása során fontos lenne megőrizni a polgárok jogainak teljeskörű védelmét. Különösen fontos lenne a magánélet nagyfokú védelmének és a magas szintű biztonságának a garantálása, a biztonsági és etikai normák tiszteletben tartása, az adatfunkcionalitás többszörös és elégséges feltételei, a kiberbiztonsági eljárások és az adatok megfelelő, az EU területén (és az EU tulajdonában), terekben és tanúsított helyszíneken történő tárolása.

⁽¹⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai adatkormányzásról (Adatkormányzási rendelet) (HL C 286., 2021.7.16., 38. o.).

⁽²⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az európai adatkormányzásról (Adatkormányzási rendelet) (COM(2020) 767 final) (HL C 286., 2021.7.16., 38. o.).

4.9. Az EGSZB javasolja, hogy vizsgálják meg a jogszabály hatályának kiterjesztését minden olyan fizikai termékre, amely teljesítményére, felhasználására vagy környezetére vonatkozóan adatokat szerez, generál vagy gyűjt, és amely egy nyilvánosan elérhető elektronikus hírközlési szolgáltatáson keresztül képes adatokat közölni. A dolgok internetéhez tartozó eszközök széles körén kívül ennek a meghatározásnak ki kell terjednie a személyi számítógépekre, táblagépekre, okostelefonokra és más hasonló csatlakoztatott eszközökre is.

4.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a felhasználók és az adatátvevők számára – a szerzői jogokat és/vagy az üzleti titkokat tiszteletben tartva – akadálytalan hozzáférést kell biztosítani az összekapcsolt termékek működése, javítása és szervizelése, valamint a kapcsolódó szolgáltatások szempontjából elengedhetetlen valamennyi adathoz.

Kelt Brüsszelben, 2022. június 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Christa SCHWENG
